

Migrationsrättsenheten

Kommentar
2015-03-06

Migrationsrättsenhetens kommentar till EU-domstolens domar den 18 december 2014 i mål nr C-542/13 och C-562/13

Allvarlig sjukdom i förhållande till SGD

Enligt domen M'Bodj (C-542/13) omfattar skyddsgrundsdirektivet (SGD) inte personer som av medlemsstaterna beviljas tillstånd efter en skönsmässig bedömning av humanitära eller ömmande skäl (typ 5 kap. 6 § UtL). Inte ens om avlägsnande av en person skulle kunna strida mot artikel 3 i Europakonventionen på grund av undermålig vård i hemlandet, medför detta att personen omfattas av SGD. Detta under förutsättning att personen inte avsiktligt berövas vård, vilket kan konstituera flyktingskap/alternativt skyddsbehov.

Gränsdragningen mellan 4 kap. 1-2 a § UtL gentemot 5 kap. 6 § får anses vara tillräckligt tydlig avseende vad som å ena sidan faller in under 5:6 och vad som å andra sidan eventuellt kan konstituera flyktingskap/alternativt skyddsbehov. Europadomstolens praxis avseende artikel 3 bör heller inte leda till tillämpningssvårigheter. 4 kap. 2 § UtL omfattar emellertid artikel 3 i Europakonventionen, vilket då innebär att tillstånd ska ges enligt 4 kap. 2 §.

Allvarlig sjukdom i förhållande till återvändandedirektivet (ÅD)

Enligt domen Abdida (C-562/13) är varken SGD eller mottagandedirektivet tillämpligt om det endast åberopas sjukdom som grund för uppehållstillstånd. Däremot är ett avlägsnandebeslut att anse som ett beslut enligt art 3.4 ÅD. Ett beslut om avlägsnande eller en verkställighet av en person som lider av en allvarlig sjukdom, till ett land där det saknas adekvat behandling, kan i vissa mycket speciella fall utgöra ett åsidosättande av principen om non-refoulement enligt artikel 5 i ÅD. Dessa speciella fall är om det skulle uppstå en allvarlig och irreparabel skada i det fall en person avlägsnas till ett land där han/hon löper en allvarlig risk att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling.

Endast den omständigheten att personen inte kan verkställas på grund av förbudet mot refoulement, bedöms inte innebära att han/hon blir att anse som flykting eller skyddsbehövande. Detta på grund av M'Bodj-domen. Upphållstillstånd måste ändå ges enligt 4 kap. 2 § UtL, eftersom förbudet mot refoulement finns i denna bestämmelse. I fråga om lagakraftvunna beslut, blir grunden 12 kap. 18 § första stycket 1. UtL eftersom förbudet mot refoulement finns här.

Processuella frågor - inhibition

Enligt artikel 13.1 i ÅD ska det finnas ett effektivt rättsmedel mot ett beslut om återvändande. C-562/13 anger att för att ett rättsmedel ska kunna anses som effektivt, måste den överprövande myndighet enligt artikel 13.2 ha möjlighet att skjuta upp, d v s inhibera verkställigheten, (suspensiv verkan enligt domens terminologi) om den inte redan är uppskjuten enligt nationell lagstiftning.

Verkställigheten är automatiskt uppskjuten vid långa beslut, eftersom beslutet inte får verkställas innan det vunnit laga kraft.

Ett avvisningsbeslut med omedelbar verkställighet kan däremot verkställas även om det inte vunnit laga kraft. Sådana beslut kan aktualiseras t.ex. mot hemlandet, mot ett tredje land eller enligt Dublinförordningen. Om ett sådant beslut överklagas får Migrationsverket inhibera verkställigheten enligt 12 kap. 10 § UtL. Verket ska pröva frågan om inhibition vid överklagande. Migrationsdomstol kan också inhibera verkställigheten vid överklagande. Det finns alltså ett nationellt rättsmedel som föreskriver möjlighet till inhibition. Domen föreskriver inte att verkställigheten ska inhiberas.

Beslut som vunnit laga kraft

Principen om non-refoulement enligt återvändandedirektivet gäller även efter att ett avlägsnandebeslut vunnit laga kraft. I artikel 6.4 ÅD anges att medlemsstaterna får av bl.a. humanitära skäl bevilja ett uppehållstillstånd till tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i staten. Om ett beslut om återvändande redan har utfärdats, ska det återkallas eller tillfälligt skjutas upp under en rätt att stanna kvar.

I svensk rätt kan Migrationsverket efter lagakraftvunna avlägsnandebeslut bevilja uppehållstillstånd om det finns medicinska verkställighetshinder enligt 12 kap. 18 § första stycket 3 UtL. Enligt femte stycket får Migrationsverket besluta om inhibition vid sin ex-officio-prövning av verkställighetshinder enligt bestämmelsen. Det finns alltså möjlighet enligt nationell rätt att besluta om uppehållstillstånd eller inhibera verkställighet i en sådan situation som beskrivs i Abdida-domen.

Brottsutvisade är inte utvisade enligt ÅD. Även om de i ett senare skede ansöker och åberopar sjukdom och omständigheter liknande dem i Abdida faller de utanför ÅD:s ram.

Fråga om sjukvård och kostnader

C-562/13 anger vidare att om medlemsstaten är skyldig att skjuta upp verkställigheten på grund av överklagande (enligt artikel 9 jfrd med artikel 13.2 ÅD), ska enligt artikel 14.1 akutsjukvård och nödvändig behandling

tillhandahållas i största möjliga utsträckning. Det ska finnas medel för behandling om personen inte kan bekosta den själv.

4 § lag (2008:34) om hälso- och sjukvård åt asylsökande definierar personkretsen som ”asylsökande”, även när de har fått avlägsnandebeslut men under förutsättning att de inte håller sig undan. De kan enligt 6 § få vård som inte kan anstå. I förordningen (1994:362) om vårdavgifter m.m. för vissa utlänningar finns bestämmelser om vilka avgifter och belopp som dessa utlänningar ska betala. I MIGRFS 2004:5 finns bestämmelser om att särskilt bidrag kan beviljas till asylsökande som själva inte kan bekosta vårdavgifterna.

Personer som har uppehållstillstånd för bosättning i Sverige, t.ex. på grund av anknytning har rätt till vård enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). För bosatta i Sverige finns högkostnadsskydd.

Nationell lagstiftning innehåller således bestämmelser om vård, vårdavgifter och särskilda bidrag för vårdavgifter under överklagandetid eller i de fall inhibition har meddelats.